

ความสัมพันธ์ของการบริหารราชการไทยในระบบประชาธิปไตย กับฝ่ายการเมือง มุ่งสู่การสร้างสังคมการเมืองใหม่อย่างยั่งยืน

The Relationship Between Thai Public Administration in a Democratic System
and the Political Sector Towards Building a Sustainable New Political Society

สรายุทธ รัตมี

Sarayoot Ratsamee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Education, Khon Kaen University

Email: Sarayoot.r@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารราชการไทยกับฝ่ายการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยฝ่ายการเมือง (นักการเมืองและผู้กำหนดนโยบาย) และระบบราชการ (ข้าราชการและหน่วยงานรัฐ) เป็นสิ่งที่สะท้อนภาพบริบทของการเมืองไทยที่มีความหลากหลาย มีบทบาทที่เชื่อมโยงกันเพื่อทำงานร่วมกันในการพัฒนาประเทศ แต่ความสัมพันธ์นี้มักเผชิญกับความท้าทายและโอกาสในการปรับปรุงเพื่อสร้างสังคมการเมืองใหม่อย่างยั่งยืน ทั้งแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดกลุ่มก้อนทางการเมือง เกิดเป็นฝักเป็นฝ่ายมากมาย การเมืองไทยจึงเป็นสิ่งที่มีการพัฒนาการมาเรื่อย ๆ ตลอดเวลา ก้าวไปเรื่อย ๆ พร้อมกับโลกสมัยใหม่ เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันควบคู่กันไป นักการเมืองเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับระบบราชการที่เปรียบเสมือนเป็นเส้นเลือดใหญ่ของการบริหารประเทศให้มีขีดความสามารถในการอยู่รอดอยู่ในโลก เพราะถ้าหากประเทศขาดความสามารถในการปรับตัวและการแข่งขัน ประเทศของเราย่อมต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้น ระบบการเมืองกับระบบราชการจึงต้องพัฒนาควบคู่กันไป เพื่อกำจัดช่องว่าง ความอ่อนแอ ไร้ประสิทธิภาพและความล้าหลัง ให้หมดไป

คำสำคัญ: การบริหารราชการไทย; ฝ่ายการเมือง; ระบบราชการ; สังคมการเมืองใหม่

Abstract

This article aims to examine the relationship between Thai public administration in a democratic system and the political sector within the framework. The political sector (politicians and policymakers) and the public administration system (civil servants and government agencies) reflect the diverse context

of Thai politics. These two entities are interconnected and collaborate to develop the nation. However, this relationship often encounters challenges and opportunities for improvement to build a sustainable new political society. Differences in political ideologies and perspectives have given rise to various political factions and divisions. Thai politics has been continuously evolving over time, advancing alongside the modern world—a world characterized by change and competition. Politicians play a vital role in the country's development, working in tandem with the public administration system, which acts as the lifeblood of national governance, enabling the country to remain competitive and adapt to global challenges. If a country lacks adaptability and competitiveness, it will inevitably face persistent challenges. Therefore, the political and administrative systems must develop in parallel to eliminate gaps, inefficiencies, weaknesses, and stagnation.

Keywords: Thai Public Administration; Political Sector; Bureaucracy; New Political Society

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศในหลายมิติทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ในขณะเดียวกันยังคงเผชิญกับความท้าทายและโอกาสในการปรับปรุงการบริหารงานให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกและความต้องการของสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของสุพจน์ ทรายแก้ว (2545) ที่ได้อธิบายว่า ความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้ส่งผลทำให้สังคมการเมืองเกือบทุกแห่งเผชิญหน้ากับปัญหาสำคัญที่คล้ายคลึงกัน อันได้แก่ การมีรัฐบาลและระบบราชการที่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความยืดหยุ่น ทำงานล่าช้า ไม่ทันเวลา เนื่องจากรัฐบาลและระบบราชการในรูปแบบดังกล่าว ล้วนเป็นกลไกและกระบวนการที่ออกแบบและกำหนดขึ้น เพื่อใช้ในบริบทของสังคมอุตสาหกรรมในอดีตที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยโดยตัวแทน เน้นการจัดสรรโครงสร้างอำนาจในแนวตั้ง (A Vertical power structure) มีการปฏิบัติงานตามระเบียบและแนวทางที่กำหนดไว้อย่างรัดกุม และมีความเคยชินกับการดำรงอยู่ในสถานการณ์ที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไม่รวดเร็ว แต่เมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว ซับซ้อน และมีความไม่แน่นอนสูง จึงปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ค่อนข้างช้า แสดงให้เห็นว่า ระบบบริหารราชการกับการเมืองมีความเชื่อมโยงกันอย่างมากและแยกออกจากกันได้ยาก ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการทำงานของทั้งสองฝ่าย จะทำให้สามารถรับรู้ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่เป็นตัวฉุดรั้งการพัฒนาและสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้เครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรทาง

การเมืองต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคประชาสังคม (Civil Society Organization) บนพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

สำหรับมุมมองของการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยในปัจจุบันต้องคำนึงถึงทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถเดินหน้าไปได้อย่างยั่งยืนและมีความสมดุล ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการลดช่องว่างทางสังคม เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในเศรษฐกิจโลก และสร้างระบบการเมืองที่โปร่งใสและมีความยุติธรรม โดยการพัฒนาเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือของรัฐบาล ระบบราชการ และประชาชนเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินสามารถตอบสนองต่อความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 (The 21st century) และแนวทาง Sustainable Development Goals (SDGs) หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) เป็นกรอบการพัฒนาของโลก เพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับมิติของการบริหารราชการไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เพราะการเมืองเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศและทรัพยากรมนุษย์

การบริหารราชการไทยในระบอบประชาธิปไตย

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ระบบบริหารราชการนั้นเป็นระบบที่ครอบงำการเมืองมาโดยตลอดทุกยุคสมัย โดยมีปัญหาที่เกิดจากระบบราชการ และส่งผลให้ประชาธิปไตยเติบโตไม่เต็มที่ เพราะระบบราชการมีลักษณะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่สำคัญ เป็นโครงสร้างอำนาจมาแต่ดั้งเดิม จึงเป็นกลไกหลักในการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการนำไปปฏิบัติ จนมีคำกล่าวว่า “รัฐราชการ” ซึ่งเป็นระบบที่ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ ทำหน้าที่เป็นหลักของสถาบันทางการเมืองทุกสถาบัน นั่นคือเป็นอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหารในเวลาเดียวกัน โดยฝ่ายการเมือง ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายกับฝ่ายบริหาร (ระบบราชการ) ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น ก็ไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุที่ว่า ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำทั้งทหารและพลเรือน ได้เข้าไปทำหน้าที่ของฝ่ายการเมืองเป็นหลัก จากเหตุผลในข้างต้นก็พอที่จะอธิบายได้ว่า การกำหนดโครงสร้าง และอำนาจในทางการบริหารระหว่างรัฐกับประชาชนออกมาในรูปแบบกฎหมายหรือนโยบายในการบริหารประเทศ ถูกครอบคลุมด้วยระบบราชการ ซึ่งเป็นปัญหาในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก โดยผู้เขียนได้ทำการเปรียบเทียบมุมมองทางการเมืองไทยไว้ 3 รูปแบบ เพื่อวิเคราะห์ลักษณะที่สำคัญของการเมืองไทยอันเป็นจุดสำคัญต่อการสร้างความสมดุลระหว่างการเมืองและการบริหารราชการ ได้แก่

1. แนวคิดระบบราชการตามตัวแบบอุดมคติของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) อธิบายได้ว่า เป็นมุมมองระบบราชการในรูปแบบอุดมคติที่เกิดขึ้นได้ยากโดยเฉพาะในประเทศไทย เนื่องจากสังคมไทยเป็นระบบสังคมแบบอุปถัมภ์ การที่ข้าราชการจะประสบความสำเร็จด้วยความสามารถของตนเองโดยไม่อาศัย

สายสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือมิตรสหายเป็นไปได้อย่างมาก ผนวกกับระบบการเมืองที่ไม่เอื้ออำนวย ส่งผลให้นักการเมืองที่ขาดคุณสมบัติมาทำงาน ยิ่งเป็นการซ้ำเติมและขยายช่องว่างของความรู้ประสิทธิภาพมากขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นได้จริงของมุมมองนี้คือ เรื่องระบบสายบังคับบัญชาการ ที่ปรากฏอยู่ทุกหน่วยงานของรัฐ อันเป็นเอกลักษณ์ของระบบราชการไทย

2. แนวคิดระบบราชการตามทัศนะของวอลโดและไอเซนชตาท (Waldo and Eisenstadt) อธิบายได้ว่า เป็นมุมมองระบบราชการในรูปแบบที่สะท้อนภาพจริงของระบอบราชการในประเทศประชาธิปไตยทั่วโลก ที่มีค่านิยมแนวความคิดแบบเน้นหลักคุณธรรมและระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นการเกื้อหนุนกันแบบอิงอาศัย ทำให้ระบบการบริหารราชการแผ่นดินค่อนข้างหยืดหยุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ที่มีลักษณะแบบอะลุ่มอล่วย เน้นระบบพรรคพวก และเส้นสายทางการเมือง ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในทุกภาคส่วน ทั้งวอลโดและไอเซนชตาทได้เชื่อมโยงการบริหารรัฐและการเมืองเข้าด้วยกันเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงในสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. แนวคิดระบบราชการแบบกลไกหรือจักรกลของรัฐบาล (Bureaucratic Model or Mechanistic Bureaucracy) อธิบายได้ว่า เป็นมุมมองระบบราชการในรูปแบบสถาบันที่รวมเข้าด้วยกันอย่างสลับซับซ้อน ทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ทำให้การปกครองเกิดเป็นรูปธรรม และทำให้ภารกิจของการปกครองสำเร็จลุล่วงลงได้ ทำให้ผู้เขียนมองว่า ระบบราชการเป็นส่วนหนึ่งหรือหน่วยใดหน่วยหนึ่งในการขับเคลื่อนการทำงานของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือนโยบายที่วางไว้ โดยระบบราชการมีหน้าที่ในการขับเคลื่อนการทำงานของรัฐบาล และปฏิบัติตามนโยบายของพรรคการเมือง มองอีกนัยหนึ่งคืออยู่ใต้รัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกัลยา แซ่ฮั่ง (2563)

จากมุมมองข้างต้น พบว่า การทำความเข้าใจระบบบริหารราชการ จำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาสภาพของระบบราชการที่เกิดขึ้นในการเมืองตามที่เป็นจริง ไม่ใช่สภาพอุดมคติและการขยายความรู้เพียงส่วนเดียว โดยผู้เขียนเห็นว่า ระบบราชการตามมุมมองที่สองและสามผสมผสานกัน จะเป็นสถาบันที่เป็นกลไกของรัฐบาล (Government Mechanism) ประกอบด้วย กลไกในฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ หรือสรุปอย่างง่ายว่า ระบบราชการเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจในรัฐที่ใช้ในการบริหารประเทศ โดยต้องมีความสัมพันธ์กันกับการพัฒนาประเทศในระบอบการปกครองประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น การบริหารราชการภายใต้ระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการเป็นระบบเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินงานกิจกรรมนั้น ๆ เสร็จสิ้นแล้ว จะมีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อหน่วยงานและประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจะเห็นว่าโครงสร้างทางด้านการเมืองหรือระบบการเมืองที่ผ่านมาของไทย เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายประการต่อระบบราชการ โดยเฉพาะการชัดเจนนารมณแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ ก่อตัวขึ้นเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ในทันที การขาดประสิทธิภาพและเสถียรภาพผูกขาดอำนาจและถูกแทรกแซงโดยสถาบันการเมือง ระบบที่ยุ่งยากและกฎระเบียบที่ซับซ้อน เป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบและเกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งมักจะเห็นภาพความไม่ทุ่มเท

และความไม่จริงใจของข้าราชการบางกลุ่มอยู่บ่อยครั้งตามสื่อที่นำเสนอกันไป ขณะเดียวกันข้าราชการเหล่านี้มีความเอนเอียงไปหาผู้มีอำนาจหรือนักการเมือง ก้มหัวให้กับผู้อิทธิพล ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่ควรจะทำ ดังเช่นกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ทำให้บทบาทของของระบบราชการในระบอบประชาธิปไตยไม่ได้เป็นอย่างที่มีหวังไว้มากนัก ด้วยเหตุนี้ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นการพัฒนาระบบราชการ และแสดงให้เห็นว่าระบบการเมืองเป็นสิ่งที่มีความท้าทายและอิทธิพลอย่างมหาศาลต่อระบบราชการด้วยเช่นกัน

ฝ่ายการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยที่ไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งมาจากระบบการเมือง หรือระบบโครงสร้างของสถาบันทางการเมือง ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการแบ่งอำนาจอธิปไตยเป็นสามส่วน เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจกันและกัน แต่ด้วยช่องโหว่หรือปัจจัยบางอย่าง ส่งผลให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ซึ่งมีหลากหลายประเด็นที่น่าสนใจ (จรด จุลลิกชี, 2563) ได้แก่

1. ระบบรัฐสภา (Parliamentary System) และปัญหาการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร มักเกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนของการตรวจสอบถ่วงดุล ซึ่งมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาล โดยเฉพาะในกรณีที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น เช่น การรวมอำนาจในฝ่ายบริหาร ในบางกรณี ฝ่ายบริหารอาจมีอำนาจที่มากเกินไป เนื่องจากนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งอาจส่งผลให้การตรวจสอบและการควบคุมจากฝ่ายนิติบัญญัติลดลง หรือกรณีเกิดความขัดแย้งภายในรัฐบาล หากมีความขัดแย้งระหว่างคณะรัฐมนตรีและสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ไม่สามารถผ่านร่างกฎหมายที่สำคัญได้ อาจเกิดภาวะ “รัฐบาลล่ม” (Government Collapse) หรือขาดความเสถียรภาพในการบริหารประเทศ

2. ปัญหาจากการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง นำไปสู่การลดอิสระในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือความคิดเห็นของประชาชนที่ตนเป็นตัวแทน แต่มุ่งไปที่การรักษาผลประโยชน์ของพรรคการเมือง อาจทำให้เกิดความไม่พอใจจากประชาชนที่เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาด้วยความหวังว่าจะทำหน้าที่ในการผลักดันประโยชน์ของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ของพรรค ตามมาด้วยปัญหาอื่น ๆ เช่น การผูกขาดอำนาจทางการเมือง ปัญหาความไม่มั่นคงของพรรคการเมืองและรัฐบาล และที่เป็นปัญหาเรื้อรังที่สุดคือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ดังนั้น การแก้ปัญหาหรือการปรับปรุงการกำหนดให้ ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมือง อาจต้องพิจารณาความสมดุลระหว่างการมีเสถียรภาพทางการเมืองกับการให้ประชาชนมีตัวเลือกที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการของปัจเจกบุคคล

3. ฝ่ายการเมืองขาดหลักนิติธรรม สถานการณ์ที่ฝ่ายการเมือง (ทั้งในระดับรัฐบาลหรือพรรคการเมือง) ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่เคารพหลักการของกฎหมายในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของประชาชน การใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม หรือการขาดความเป็นธรรมในการบริหารประเทศ โดยหลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การที่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือผู้มีอำนาจ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ส่งผลเสียต่อระบบการปกครองโดยรวม และที่ผ่านมามีประเทศไทยต้องประสบปัญหาสืบเนื่องจากฝ่ายการเมืองขาดอุดมการณ์ทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ

4. องค์การอิสระขาดประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มียกย่ององค์การอิสระที่มีกรรมกรองค์กรมาจากการสรรหาโดยวิธีการตามรัฐธรรมนูญกำหนด เป็นผู้คอยตรวจสอบการทำงานของอำนาจทั้งสามฝ่าย แต่องค์การอิสระกลับทำงานล่าช้าไม่ทันกับเหตุการณ์ จึงทำให้เกิดการทุจริตขึ้นอย่างมากมายจากฝ่ายการเมือง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการรักษาความยุติธรรม ความโปร่งใส และความเป็นธรรมในกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง ปัญหานี้สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยที่ทำให้้องค์กรอิสระไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามที่คาดหวัง เช่น การแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง หรือการขาดความสอดคล้องกับบทบาทที่ควรทำ ดังนั้น การเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์การอิสระจะช่วยให้การตรวจสอบและการคานอำนาจในระบบการเมืองมีความมั่นคงและเป็นธรรมยิ่งขึ้น ส่งผลดีต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความยุติธรรมในสังคม

ประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาอย่างยาวนาน การรัฐประหารและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอดีตไม่เพียงแต่สร้างความไม่เสถียรทางการเมือง หากยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยและบทบาทของฝ่ายการเมือง ซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารประเทศชาติ เหตุการณ์สำคัญเหล่านี้กลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง และได้กลายเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับอนาคตของการเมืองไทย เหตุการณ์ในอดีตได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ขัดขวางการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยไทย เช่น การถ่วงดุลอำนาจอหิปไตย การขาดหลักนิติธรรม การทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพขององค์การอิสระ และการจำกัดเสรีภาพของประชาชน ปัญหานี้ต้องได้รับการแก้ไขทั้งในระดับโครงสร้างและในระดับความเข้าใจของประชาชน เนื่องจากการพัฒนาประชาธิปไตยไทยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างฝ่ายการเมืองและประชาชน การสร้างระบบที่ส่งเสริมการตรวจสอบและความโปร่งใส และการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ ท้ายที่สุด ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงจะต้องสะท้อนถึงความต้องการของประชาชน มีการคานอำนาจระหว่างฝ่ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และมีฝ่ายการเมืองที่มุ่งมั่นต่อการพัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน หากประเทศไทยสามารถเรียนรู้จากบทเรียนในอดีตและนำมาปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ได้ ระบอบประชาธิปไตยไทยย่อมพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนในอนาคต

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการบริหารราชการไทย

การบริหารประเทศภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น มีองค์กรสำคัญที่ทำงานเกี่ยวเนื่องกัน คือ ฝ่ายการเมืองที่มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้งซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และฝ่ายบริหาร

ราชการที่มีระบบราชการและข้าราชการประจำ เป็นกำลังสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติและอาจมีบทบาทในการกำหนดนโยบายระดับหนึ่ง บทบาทและความสัมพันธ์ของฝ่ายการเมืองกับฝ่ายราชการ ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐซึ่งมีองค์ประกอบ คือ การกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก็จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบริหารประเทศให้ดำเนินต่อไปอย่างเรียบร้อยและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน และการจะเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการ จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ทั้งของฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้เชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจน

ในการอธิบายความสัมพันธ์และบทบาทของฝ่ายการเมือง (Political Side) ซึ่งหมายถึง ตัวแสดงที่ใช้อำนาจอธิปไตยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยเข้าสู่อำนาจหน้าที่ผ่านการเลือกตั้งของประชาชน กับตัวแสดงฝ่ายบริหาร (Executive Branch) ซึ่งหมายถึง ตัวแสดงฝ่ายข้าราชการประจำ ซึ่งเข้าสู่อำนาจหน้าที่ด้วยการสอบและการพิจารณาแต่งตั้งเข้าสู่ตำแหน่งในระบบราชการ ภายใต้แนวคิดที่ว่าด้วยการเมืองและการบริหารที่ไม่สามารถแยกออกจากกัน ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ นำมาปรับใช้ในการอธิบายในบริบทสังคมไทย อาจกล่าวได้ว่า มีประเด็นที่น่าสนใจในหลายประการ โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ตามแนวคิดของจิตาภา ธีรศิริกุล (2563) ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับประเด็นสำคัญไว้หลายประการ ได้แก่

1. แนวคิดที่ว่าด้วยการเมืองและการบริหารที่ไม่สามารถแยกออกจากกันในสังคมประชาธิปไตยสากล การเมืองและการบริหารนั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากการตัดสินใจทางการเมืองและการดำเนินการต่าง ๆ ในภาครัฐจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและสังคมในภาพรวม ในสังคมประชาธิปไตยสากล แนวคิดนี้เน้นไปที่การที่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนต้องมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ โดยที่การเมืองและการบริหารไม่ได้แยกเป็นสองส่วนที่ต่างกัน แต่ต้องทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สังคมเจริญเติบโตและเป็นธรรม

2. แนวคิดที่ว่าด้วยการเมืองและการบริหารที่ไม่สามารถแยกออกจากกันในสังคมประชาธิปไตยไทย มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างและกระบวนการทางการเมืองในประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะ โดยในระบบประชาธิปไตยไทย การเมืองและการบริหารมีความเกี่ยวพันกันในหลายมิติ ทั้งในเชิงโครงสร้างของรัฐและกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน บริบทของการเมืองและการบริหารในประเทศไทย ดำเนินการภายใต้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของนโยบายและกฎหมาย โดยอำนาจนี้สะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างการเมืองและการบริหารที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นโยบายที่ออกโดยนักการเมืองในรัฐสภา ต้องนำไปปฏิบัติโดย

ระบบราชการหรือฝ่ายบริหาร ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่รัฐในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ สรุปได้ 3 ประเด็น คือ (1) การกำหนดนโยบายต้องพึงพากลไกการบริหารในการดำเนินการ

(2) การบริหารต้องตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันทางการเมือง และ (3) ระบบประชาธิปไตยไทยยังอยู่ในกระบวนการพัฒนา ทำให้การแยกบทบาทที่ชัดเจนยังเป็นเรื่องท้าทาย ความเชื่อมโยงนี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างความสมดุลระหว่างการเมืองและการบริหาร เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ความสัมพันธ์ของการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาในมิติสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพราะว่าเป้าหมายในการบริหารราชการแผ่นดินคือการสร้างประเทศให้เกิดความเจริญอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. มิติสังคม (Social dimension) การพัฒนาสังคมในประเทศไทยในปัจจุบันเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคในสังคม การบริหารราชการแผ่นดินมุ่งเน้นการให้บริการประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษ การรักษาพยาบาล และการสนับสนุนรายได้ โดยรัฐบาลได้ดำเนินโครงการ เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อยในการลดภาระค่าครองชีพ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมโครงการทางการศึกษาที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การสนับสนุนการศึกษาภาคบังคับและการขยายโอกาสการเรียนรู้ให้กับประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาทักษะและความรู้เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแผ่นดินในด้านสังคมยังต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่ยังคงมีอยู่ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบทที่ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและบริการสาธารณะ ซึ่งต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้การบริการของรัฐสามารถเข้าถึงทุกคนอย่างเท่าเทียม

2. มิติทางเศรษฐกิจ (Economic dimension) การบริหารราชการแผ่นดินในมิติเศรษฐกิจมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างงาน การพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ ๆ รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว โครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น โครงการไทยนิยมยั่งยืน และโครงการ 5G เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ปัญหาความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้และหนี้สินครัวเรือนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อสร้างความยั่งยืนในเศรษฐกิจ

3. มิติทางการเมือง (Political dimension) ในการบริหารราชการแผ่นดินในมิติทางการเมือง การดำเนินงานของรัฐบาลจะต้องมีความโปร่งใส ยุติธรรม และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ระบบการเมืองในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายจากความขัดแย้งทางการเมืองและการแบ่งขั้วทางการเมืองที่ทำให้การตัดสินใจของรัฐบาลบางครั้งมีความล่าช้าและไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การ

ปฏิรูปการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมามีหลายรัฐบาลได้พยายามผลักดันการปฏิรูปต่าง ๆ เช่น การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้งมีความยุติธรรมและโปร่งใส ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมือง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและการมีเวทีสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ก็เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมการเมืองที่มีความยั่งยืน

บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการบริหารราชการไทยกับฝ่ายการเมือง เพื่อการสร้างสังคมการเมืองใหม่อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบราชการและฝ่ายการเมืองในประเทศไทยต้องพัฒนาให้มีความโปร่งใสและสมดุล เพื่อสร้างสังคมการเมืองใหม่ที่ยั่งยืน การบริหารงานราชการต้องยึดมั่นในความเป็นธรรมและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ในขณะที่ฝ่ายการเมืองต้องมุ่งเน้นการกำหนดนโยบายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ ตามตารางวิเคราะห์

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างฝ่ายการเมืองกับระบบราชการในประเทศไทย

บทบาทของฝ่ายการเมือง	บทบาทของระบบราชการ	จุดตัดของความสัมพันธ์
กำหนดนโยบาย : ฝ่ายการเมือง เช่น รัฐบาลและรัฐสภา มีหน้าที่ กำหนดทิศทางและนโยบายสาธารณะ	ปฏิบัตินโยบาย : ข้าราชการมีหน้าที่นำนโยบายที่ฝ่ายการเมืองกำหนดไปสู่การปฏิบัติ	(1) ฝ่ายการเมืองเป็นผู้นำเสนอเป้าหมาย ในขณะที่ ระบบราชการเป็นผู้ดำเนินการตามเป้าหมายนั้น
ตรวจสอบและรับผิดชอบ : ฝ่ายการเมืองต้องรับผิดชอบต่อนโยบายที่เสนอและถูกตรวจสอบโดยประชาชน	ความเป็นมืออาชีพ : ระบบราชการต้องปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส ไม่ฝักใฝ่ทางการเมือง และมุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชน	(2) ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นอยู่กับความไว้วางใจ ความโปร่งใส และประสิทธิภาพในการสื่อสารกับภาคประชาชน

ตารางที่ 2 ความท้าทายในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก (Positive correlation)

การแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง	ระบบราชการแบบรวมศูนย์และความล่าช้า	ความไม่ไว้วางใจระหว่างประชาชน ฝ่ายการเมือง และข้าราชการ
(1) นักการเมืองบางรายใช้อิทธิพลในระบบราชการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (2) การแต่งตั้งข้าราชการตามระบบอุปถัมภ์ส่งผลให้ขาดความเป็นธรรม/ประสิทธิภาพ	(1) ข้าราชการบางส่วนยึดติดกับกฎระเบียบจนขาดความยืดหยุ่น (2) การรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางทำให้การปฏิบัติงานในท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ	(1) ประชาชนมองฝ่ายการเมืองและระบบราชการว่าโปร่งใสไม่เพียงพอ (2) ความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการทำให้การดำเนินนโยบายไม่ต่อเนื่อง

ตารางที่ 3 แนวทางสู่การสร้างสังคมการเมืองใหม่อย่างยั่งยืน

การพัฒนาระบบราชการที่ทันสมัยและโปร่งใส	การส่งเสริมบทบาทของฝ่ายการเมืองในเชิงสร้างสรรค์	การสร้างความไว้วางใจในสังคม
(1) ส่งเสริมระบบราชการดิจิทัล (Digital Government) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยก็ได้มีการดำเนินนโยบายภายใต้แผน Digital Government Blueprint (DGB) 2023 และใช้ระบบข้อมูลเปิด (Open Data) เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ (2) เพิ่มความเป็นมืออาชีพของข้าราชการ ได้แก่ การปรับปรุงระบบแต่งตั้งข้าราชการให้เป็นธรรมโดยใช้คุณธรรม (Merit System) และส่งเสริมการพัฒนาทักษะข้าราชการให้ตอบโจทย์การบริหารสมัยใหม่	(1) กำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ใช้กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เช่น ประชาคมท้องถิ่น หรือเวทีประชาพิจารณ์ (public hearing) เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องที่มีผลกระทบชีวิตของประชาชนทุกคน รวมถึงมุ่งเน้นการออกแบบนโยบายที่ยั่งยืนและปรับตัวตามสถานการณ์ของสังคม (2) สร้างระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเพิ่มกลไกการตรวจสอบจากภาคประชาชน เช่น คณะกรรมการอิสระ (Independent Director) และปรับปรุงระบบตรวจสอบ	(1) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนร่วมเสนอแนวคิดและติดตามการดำเนินงานของรัฐบาล ปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นและความรู้สึกของประชาชน ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลที่ เป็นประโยชน์จะช่วยสร้างความมั่นใจในการทำงานของภาครัฐ นอกจากนี้ ควรมีการจัดเวทีพูดคุยระดับชาติและท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม (2) สร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบสร้างสรรค์ คือ การสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่เน้นความรับผิดชอบ (Accountability) เน้นการทำงานร่วมกันระหว่าง

การพัฒนาระบบราชการที่ทันสมัยและโปร่งใส	การส่งเสริมบทบาทของฝ่ายการเมืองในเชิงสร้างสรรค์	การสร้างควมไว้วางใจในสังคม
(3) การพัฒนาแบบบูรณาการ: ใช้แนวทาง “ประชารัฐ” โดยให้ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ร่วมกันวางแผนและดำเนินโครงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้ ส่วนเสียในผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม และตรวจสอบได้	ของฝ่ายนิติบัญญัติให้ทำงานอย่างเป็นธรรม (3) การส่งเสริมความโปร่งใสและการต่อต้านคอร์รัปชัน เพื่อให้ระบบการเมืองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำระบบบล็อกเชน (Blockchain) มาใช้ในการจัดการข้อมูล	พรรคการเมือง ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ลดความขัดแย้งโดยการสร้างพื้นที่พูดคุยที่เปิดกว้าง และใช้แนวทาง “การเจรจาเพื่อหาทางออก” (Negotiation-Based Problem Solving) อย่างสันติ
ผลลัพธ์ที่มุ่งหวัง : (1) การสร้างระบบราชการที่เป็นมืออาชีพ ยึดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (2) ฝ่ายการเมืองที่มีความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) สังคมไทยที่มีความไว้วางใจและมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย		

จากตารางที่ 1 – 3 เป็นการอธิบายเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์พื้นฐานความท้าทาย และแนวทางการพัฒนา เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่ความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการไทยกับฝ่ายการเมืองที่สะท้อนแนวทางการสร้างสังคมการเมืองใหม่อย่างยั่งยืน มีทั้งกรณีที่ประสบความสำเร็จและบทเรียนที่สำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 4 กรณีศึกษาเชิงบวกและกรณีตัวอย่างที่เป็นบทเรียนสำคัญที่ควรพัฒนาต่อไป

กรณีศึกษาเชิงบวก	(1) โครงการคนละครึ่ง ฝ่ายการเมือง : รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังเสนอแนวทางช่วยเหลือประชาชนจากผลกระทบเศรษฐกิจในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส (Covid-19) ระบบราชการ : หน่วยงานรัฐ เช่น ธนาคารกรุงไทย และกรมบัญชีกลาง ดำเนินโครงการผ่านระบบแอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” (Paotang) ผลลัพธ์ : ประชาชนได้รับการช่วยเหลือทันทีในวงกว้าง, ระบบราชการนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มความโปร่งใส และลดการรั่วไหลของงบประมาณ, เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของทั้งฝ่ายการเมืองและระบบราชการ
	(2) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

	ฝ่ายการเมือง : กำหนดนโยบายสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอิสระในการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบราชการ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายร่วมมือกับชุมชนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น ดอยตุง และโครงการเกษตรเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ผลลัพธ์ : ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวและเกษตร, การพัฒนาที่ตอบโจทย์ปัญหาเฉพาะถิ่น โดยประชาชนมีส่วนร่วม (3) การพัฒนาสาธารณูปโภคในกรุงเทพมหานคร ฝ่ายการเมือง : ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ร่วมกำหนดแผนพัฒนาการจัดการขยะและน้ำเสีย ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระบบราชการ : กรุงเทพมหานคร มีการใช้ระบบ Traffy Fondue ให้ประชาชนแจ้งปัญหาและรับข้อมูลกลับได้แบบเรียลไทม์ (Real-time) ผลลัพธ์ : เกิดความร่วมมือระหว่างประชาชน หน่วยงานรัฐ และฝ่ายการเมือง , ปัญหาถูกแก้ไขเร็วขึ้น และประชาชนเชื่อมั่นในกลไกของรัฐ
กรณีตัวอย่างที่เป็นบทเรียนสำคัญ	(1) กรณีโครงการรับจำนำข้าว ฝ่ายการเมือง : เสนอให้ดำเนินนโยบายรับจำนำข้าวเพื่อเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ระบบราชการ : หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ และองค์การคลังสินค้า ทำหน้าที่จัดเก็บและขายข้าว ปัญหา : ขาดการตรวจสอบที่เพียงพอ ทำให้เกิดการทุจริตในกระบวนการดำเนินงาน, การบริหารจัดการข้าวในคลังสินค้าล้มเหลว เกิดภาระต่องบประมาณแผ่นดินอย่างมหาศาล บทเรียน : ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองและระบบราชการต้องมีความโปร่งใส และต้องมีกลไกตรวจสอบอย่างเข้มงวด (2) ความล่าช้าของโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูง ฝ่ายการเมือง : เสนอให้โครงการเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ระบบราชการ : หน่วยงานรัฐ เช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย ประสบปัญหาด้านการประสานงานและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ปัญหา : ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายการเมืองและระบบราชการในเรื่องการวางแผนและเป้าหมาย, ความล่าช้าในการดำเนินงานส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

	บทเรียน : ความร่วมมือที่ดีระหว่างฝ่ายการเมืองและระบบราชการ จำเป็นต้องมีกระบวนการบริหารงานที่ชัดเจนและความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน
สรุปตัวอย่างและแนวทางปรับปรุง	(1) ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เช่น โครงการคนละครึ่งและการกระจายอำนาจในท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายการเมืองและระบบราชการ (2) บทเรียนจากโครงการที่ล้มเหลว เช่น โครงการรับจำนำข้าว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบและการกำกับดูแลอย่างโปร่งใส (3) การสร้างสังคมการเมืองใหม่ ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างฝ่ายการเมือง ระบบราชการ และประชาชน โดยทุกฝ่ายต้องมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทสรุป

จากความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองและระบบราชการ เห็นได้ว่า ฝ่ายบริหารราชการมีข้าราชการประจำที่มีข้อมูล มีความรู้ และประสบการณ์ จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานของรัฐ ในขณะที่ฝ่ายการเมืองนั้นอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงตามการเลือกตั้ง ทำให้ข้าราชการมีความแน่นอนกว่าฝ่ายการเมือง จึงต้องมีการอาศัยข้าราชการประจำเป็นหลักในการบริหารบ้านเมือง ทั้งด้านการใช้กฎหมาย ด้านการใช้ทรัพยากร และด้านการแก้ปัญหาต่าง ๆ แต่สิ่งที่สำคัญคือ ข้าราชการต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และความเป็นมืออาชีพ เพราะจะทำให้ฝ่ายการเมืองไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงอย่างไม่เป็นธรรมได้ และเพื่อให้สามารถดำเนินงานด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ตลอดจนตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารราชการจึงมีบทบาทความสำคัญในแง่ที่เป็นการนำนโยบายของภาครัฐ (ฝ่ายการเมือง) ไปปฏิบัติ ให้เกิดความสอดคล้องและมีความสัมพันธ์ เป็นกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาสังคม และเป็นองค์การบริหารจัดการที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนสังคมโลก และบริบทของสังคมไทย ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อระบบราชการและกระบวนการทำงานของฝ่ายการเมือง

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในข้างต้น ทำให้พบว่าปัญหาสำคัญของการพัฒนาการเมืองมากที่สุด คือ การจัดการเกี่ยวกับการทุจริตปัญหาคอรัปชัน ระบอบการเมืองควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจในการทำข้อตกลงการทำงาน การสร้างกระบวนการทำงานที่ชัดเจนโปร่งใส เพื่อการ

ตรวจสอบได้ การสร้างระบบถ่วงดุล การใช้อำนาจและดุลพินิจการบริหารงานบุคคลในระบบเปิด (Open System) ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย จะส่งผลให้การเมืองกับการบริหารราชการมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี โดยไม่เกิดความขัดแย้ง และอีกประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยไทย ที่มาจากการที่ฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการ ซึ่งยึดติดอยู่กับรูปแบบหรือกระบวนการของความเป็นประชาธิปไตยจอมปลอม (Fake Democracy) ดังจะเห็นได้จากการพยายามแก้ไขรูปแบบโครงสร้างหรือลักษณะของสถาบันทางการเมืองอยู่เสมอ และในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเมืองการปกครองในแต่ละครั้ง มักจะเปิดโอกาสให้กลุ่มการเมืองบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้ประโยชน์มากกว่ากลุ่มอื่น ตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นการแก้ไขเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของชนชั้นปกครอง โดยไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ยังแอบอ้างเหตุผลเรื่องผลประโยชน์ของประชาชนเพื่อให้เกิดความชอบธรรม ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการเมือง หรือ “การปฏิรูปการเมือง” พร้อมกับ “การปฏิรูประบบราชการ” ทั้งด้านของหลักศีลธรรมจริยธรรม (หลักธรรมาภิบาลที่ดี) และกระบวนการทำงานที่ทันสมัย รวดเร็ว เข้าถึงง่าย มีประสิทธิภาพอย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา แซ่ฮั้ง. (2563). การควบคุมระบบราชการโดยการเมือง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(1), 185 – 231.
- จรต จุลลิกชี. (2563). *ระบอบประชาธิปไตยไทยกับพรรคการเมือง*. วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- จิตาภา ถิรศิริกุล. (2563). การเมือง การบริหาร และ การกำหนดนโยบายสาธารณะ ภายใต้แนวคิดการบริหารกับการเมืองที่ไม่แยกออกจากกัน ในบริบทสังคมตะวันตกและในบริบทสังคมไทย. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 9(3), 1–17.
- พิชุกรรณ กิตติคุณ. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศิริสุตา แสงทอง. (2564). ความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่: จุดยืนประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคต, *วารสารมหาจุฬานาครทรรค*, 8(2). 286–297.
- สุพจน์ ทรายแก้ว. (2545). *การบริหารราชการแผ่นดินแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Sachs, J. D. (2012). *From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals*. The Lancet.
- Biermann, F., & Kanie, N. (2009). *Governance for Sustainable Development in the United Nations: Achievements and Challenges*. International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics.